

LA CRISI DEL MUSEU ETNOGRÀFIC DE RIPOLL DE 1989–2000 A LA PREMSA

ANTONI LLAGOSTERA FERNÁNDEZ

Resum

Repàs valoratiu, tant de les informacions periodístiques com dels articles d'opinió, de com va aparèixer a la premsa de l'època la crisi desfermada a la direcció de l'Arxiu Museu de Sant Pere de Ripoll, que va començar a manifestar-se públicament a començaments de febrer de 1991.¹ El cobriment informatiu valorat arriba fins al novembre de 2000, quan per causes de seguretat es va tancar provisionalment l'Arxiu Museu de Sant Pere de Ripoll.

Paraules clau: Crisi, Museu Etnogràfic Ripoll, premsa

Abstract

Evaluative review, reflected in both the journalistic information and the articles of opinion, of how the unleashed crisis in the management of the Archive-Museum of Sant Pere de Ripoll appeared in the press of the time. Such crisis began to manifest itself publicly at the beginning of February 1991. The evaluated informative coverage would continue until November 2000, when, for unknown security reasons, the Archive-Museum of Sant Pere de Ripoll was temporary closed.

Key words: Crisis, Ethnographic Museum of Ripoll, press.

La primera notícia que aparegué a la premsa sobre la crisi desfermada a la direcció de l'Arxiu Museu de Sant Pere de Ripoll va ser publicada a començaments de febrer de 1991.²

Des d'aleshores i fins al tancament —per manca de seguretat de les instal·lacions—, el novembre del 2000, l'antic Arxiu Museu de Ripoll va patir una de les més greus crisis de la seva història, que comença el 1929 o, si fem cas dels seus continguts, uns anys abans.

Feia ja alguns mesos que la crisi era activa. Els primers problemes es produïren amb l'arribada, la tardor de 1989, del nou rector, Josep Tuneu, a qui les informacions fan responsable de la situació creada, donat «el seu intervencionisme i sentit de la propietat de l'església»,³ i perquè «ha intentat reforçar el seu paper a l'Arxiu Museu i ha volgut que constés a tot arreu el seu caràcter parroquial»⁴ davant el treball que feia fins aleshores a l'Arxiu Museu de Ripoll —així s'anomenava aleshores el museu— el seu director, Eudald Graells.

És a dir, el recurs a l'exposició pública dels problemes no fou una arma emprada inicialment pel director Eudald Graells i l'autoritat local eclesiàstica. Només es féu pública la crisi quan es va institucionalitzar el conflicte amb la creació d'una fundació pública municipal per gestionar l'Arxiu Museu de Ripoll.

Però la relació d'informacions sobre la crisi ens enfronta a una segona evidència, especialment lacerant. Cap dels grans mitjans de la premsa escrita de Barcelona, de la capital de Catalunya, no va fer-se ressò d'aquesta situació conflictiva. I no estem parlant d'una qualsevol institució cultural, ja que es tracta del primer museu etnogràfic de Catalunya, una referència inexcusable en el panorama museístic català. És, evidentment, una manca de coneixement i reconeixement de la importància del museu de Ripoll i una mostra de la poca projecció exterior que tenia i havia obtingut en certs nivells.

Davant la unanimitat dels grups polítics municipals ripollesos i de diferents personalitats,⁵ sobta, però, trobar una nota del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès que indica que «Discrepa: 1. Sobre l'anàlisi de la dita problemàtica [de fons en la gestió de l'Arxiu Museu duta fins ara]; 2. L'eficàcia de la dita mesura [creació d'una Fundació Pública per a la gestió de l'Arxiu Museu]; 3. De l'oportunitat; 4. De les institucions involucrades».⁶

34 CULTURA-ESECTACLES EL PUNT i Bina

El museu de Ripoll es tancarà a primers de novembre a causa del mal estat de l'edifici

Disposa d'un fons de 7.650 peces i està considerat el museu més important de Catalunya

JOSEP MARIA HERASIA (riant) és Ripollès i ha decidit tancar una temporada d'un dels seus equipaments culturals més importants: el Museu Etnogràfic. El fet que l'edifici que ocupa des de l'any 1930 tingui hagut d'agrupar el i el patrimoni etnològic de tota la comarca i el seu tancament fins que no es comenci les obres per a reparar seriosament l'edifici. L'Ajuntament projecta fer el nou

1930 tingui hagut d'agrupar el i el patrimoni etnològic de tota la comarca i el seu tancament fins que no es comenci les obres per a reparar seriosament l'edifici. L'Ajuntament projecta fer el nou

Ripoll va accelerar el projecte d'un nou Museu en lloc de refer l'actual

Alguns membres del Patronat d'edificació que s'hi va pagar fins a

El Museu Etnogràfic de Ripoll és el més important de Catalunya. Disposa d'un fons de 7.650 peces i està considerat el museu més important de Catalunya. El fet que l'edifici que ocupa des de l'any 1930 tingui hagut d'agrupar el i el patrimoni etnològic de tota la comarca i el seu tancament fins que no es comenci les obres per a reparar seriosament l'edifici. L'Ajuntament projecta fer el nou

Un ayuntamiento socialista pretende incautarse de un museo parroquial

Se espera la reacción del obispo diocesano, monseñor Oñux

En el mismo año que se cumple el centenario de su consagración, el monseñor de nuevo intenta de apropiarse de un templo parroquial. En el mismo año que se cumple el centenario de su consagración, el monseñor de nuevo intenta de apropiarse de un templo parroquial. En el mismo año que se cumple el centenario de su consagración, el monseñor de nuevo intenta de apropiarse de un templo parroquial.

Manifiesto sobre el tancament del Museu Etnogràfic de Ripoll. Redactat durant el II Col·loqui d'Estudis Transpirinencs

MANIFIEST SOBRE EL TANCAMENT DEL MUSEU ETNOGRÀFIC DE RIPOLL. REDACTAT DURANT EL II COL·LOQUI D'ESTUDIS TRANSPIRINENCS

El seu participació en el Col·loqui d'Estudis Transpirinencs, celebrat a Noya de Sant Joan el 18 d'Octubre, el dia de la unió de les comarques de Ripollès i Cardener, hem decidit fer pública la present declaració a propòsit del tancament del Museu Etnogràfic de Ripoll (OBR).

TACLES
a de Ripoll

Parroquia de Santa Maria de Ripoll

Any LXXII, diumenge 3 de març 1993, n.º 4106

BISBAT DE VIC

El Bisbat de Vic 1.ª l'Arxieu-Museu Parroquial de Ripoll

EL 9 NOU, diumenge 12 d'abril de 1993

PARLAMENT

L'Arxiu-Museu de Ripoll

Enric Cassany *

Assisteix amb inquietud creixent, per molt que reconegui que l'Arxiu-Museu de patrimoni del poble de Ripoll. Alguns són, il·luminats la idea, creences l'històric

L'Arxiu-Museu de Ripoll

Davant l'erecció d'una Fundació Pública Municipal per a la gestió de l'Arxiu-Museu, el Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (CECR) reconeix l'existència d'una problemàtica

De Sant Pere a Santa Maria

La instal·lació d'un retol amb un nou nom per a l'arxiu ha generat una altra polèmica sobre l'actuació del retol de Santa Maria, molt crític per diversos sectors de Ripoll

ESPECIAL RIPOLLÈS

Un suposat arxiu de l'ex-Monestir de Ripoll

Antoni Llagostera*

se que una part important de la biblioteca conventual (fons de 200 exemplars) es custodiava a l'Arxiu de la Creu d'Anglès, a Barcelona, com a fruit de la provisió de l'arxiver Antoni de Beldarrà i dels senyors episcopals, els gipscans d'Orlíens.

109

La resposta episcopal vigatana fou també d'una contenció evident. Vingué per mitjà del *Full Parroquial de Santa Maria de Ripoll* (any LXXXI, núm. 4.106, 3 de març de 1991), publicant una nota de l'oficina de premsa del Bisbat de Vic (26 de febrer de 1991), on s'afirma que «el bisbat no pot estar d'acord amb una Fundació Pública referent a aquest Arxiu Museu, preparada amb el seu total desconeixement i que dóna la impressió d'una apropiació indeguda. La història de l'Arxiu Museu mereix uns altres tractaments. Per això pensa recórrer contra aquesta resolució».

Podem afirmar que la gestió de la crisi a nivell periodístic fou molt continguda. El 14 de març de 1991 apareix a *Diari de Girona* una informació titulada «Preparen un seguit d'actes per potenciar el museu de Ripoll».⁷

Un bon resum de la situació i dels diferents plantejaments el podem trobar en l'article de Sofia Castillo «L'Arxiu Museu de Ripoll: una polèmica», a la *Revista de Girona* (març-abril de 1991).

Tan sols hi hagué un exabrupte enmig de la calma tensa de les negociacions entre l'Ajuntament de Ripoll i el Bisbat de Vic, quan sense coneixement de causa i estat de la qüestió, el diari madrileny *ABC*, en una data tan reculada com el 24 de gener de 1993 titulava «Un ayuntamiento socialista pretende incautarse de un museo parroquial», article signat des de Madrid per Luís G. Fierro. Un exregidor de l'Ajuntament de Ripoll, Leopoldo González, va escriure una carta al director del diari aclarint extrems de la informació, on afirma que «la parroquia es propietaria del “continente” (edificio) pero no del “contenido” (museo)».

Tan extemporani era el titular, que pocs mesos després, l'octubre de 1993, se signava el conveni que posava fi a la crisi, amb la creació d'un Patronat del Museu Etnogràfic de Ripoll entre l'Ajuntament, el Bisbat de Vic i el Consell Comarcal del Ripollès.⁸

La signatura del conveni entre l'Ajuntament de Ripoll i el Bisbat de Vic la tardor de 1993, que va cloure l'enfrontament, va generar un seguit de notícies, en el títol mateix de les quals s'endevina una certa preocupació: «S'ha signat l'acord per a la gestió del museu de Ripoll», «El conveni sobre el Museu de Ripoll no satisfà, però obre expectatives de futur» (amb un subtítol «Dos anys per fer inventari de totes les peces del museu») i «L'Ajuntament, el Bisbat i el Consell Comarcal constitueixen el patronat del Museu de Ripoll» (*El 9 Nou*).⁹

Cal dir que tota la situació va anar acompanyada d'una conflictiva relació entre la Generalitat i l'Ajuntament de Ripoll sobre la ubicació de l'Arxiu Comarcal. La personalitat del delegat territorial de cultura, Joan Sagués, que pretenia convertir l'antiga església de Sant Pere en la seu de l'arxiu, va generar un dur enfrontament, ja que no tenia en compte la voluntat municipal sobre els equipaments culturals ripollesos.¹⁰

La crisi del museu havia afectat molt Eudald Graells, l'home que havia gestionat i dirigit el museu en la darrera etapa. Aquest atac va motivar que alguns dels col·laboradors i amics reivindicassin el seu paper. Una mostra en són els dos articles publicats a *Revista de Girona*, el de Jordi Mascarella «Eudald Graells, l'últim custodi» i el de Florenci Crivillé i Agustí Dalmau, «Eudald Graells o la passió per la recerca».¹¹

Però mossèn Ramon Tuneu encara hauria de fer un nou paper en la història, quan va rebatejar l'arxiu que havia recuperat, aplegat i ordenat Tomàs Ragner a l'església de Sant Pere de Ripoll com Arxiu Històric de Santa Maria de Ripoll. Qualsevol persona mínimament coneixedora del contingut i història sabia que no hi havia cap relació entre l'arxiu ripollès i el del monestir. Hi havia en marxa un nou intent d'apoderar-se d'una institució, fent-la dependre de la parròquia. La polèmica estava servida i la premsa se'n va fer ressò.¹²

Mentre aquesta situació pervivia, el nou alcalde de Ripoll, Eudald Casadesús, va endegar un treball per analitzar com havia de ser el futur museu de Ripoll. L'article «Un avantprojecte defineix tres futurs museus per a Ripoll», amb un subapartat titulat «Una de les seus del futur Museu Etnogràfic de Catalunya»,¹³ és una mostra de les primeres reflexions que s'anaven fent.

Però al museu ripollès creat a començaments de segle xx encara li mancava un darrer cop. L'estiu de 2000, davant l'aparició de problemes estructurals molt greus a la teulada de Sant Pere, va decidir tancar. La primera notícia «El Museu Etnogràfic de Ripoll tancarà fins que li trobin un nou emplaçament» i «El Museu de Ripoll es tancarà a primers de novembre a causa del mal estat de l'edifici»,¹⁴ apareix a *El Punt*.

Era una decisió que, donada la seva transcendència, hauria d'haver generat molta més polseguera. Malgrat que *El Punt*, de Girona, va dedicar-li un editorial «Que Ripoll no es quedi sense Museu» i una peça periodística, «Plany per un tancament anunciat»,¹⁵ altres mitjans periodístics catalans no varen esmentar un fet històric greu, com era la desaparició d'una institució de les més honorades i antigues del país.

Només l'*Avui* va dedicar-hi una gasetilla, «Tanca l'Etnogràfic de Ripoll a causa d'instal·lacions deficientes»;¹⁶ i *El País* una foto-notícia: «El Museo Etnográfico de Ripoll se derrumba». Els altres grans diaris que es publicaven a Barcelona (per exemple, *La Vanguardia* i *El Periódico*), no varen prendre en consideració aquest notícia.

La notícia del tancament va generar la voluntat d'accelerar un nou projecte de museu: «Ripoll vol accelerar el projecte d'un nou Museu en lloc de refer l'actual»,¹⁷ al costat d'un subapartat que titulava «Degoters que no s'aturen amb una galleda» o «Les antigues golfes de Sant Pere ja no poden rendir més». L'empenta i la voluntat, però, quedava llastada: «La seu del nou Museu a can Budallés, encallada perquè no hi ha els plànols.»

El tancament del museu va generar una forta commoció. Un exemple en són les següents notícies: «L'oposició de Ripoll demana un pla sobre el tancament del Museu»,¹⁸ on a més s'esmenta el manifest del II Col·loqui d'Estudis Transpirinencs de Núria, que deia que era «un tancament que es podria haver evitat».

I els articles d'opinió tampoc faltaren: Ramon Sargatal, «Tanca el museu de Ripoll»,¹⁹ i Eudald Maideu, «Rèquiem per a un museu».²⁰

Aquest repàs d'informacions periodístiques sobre el museu de Ripoll en el temps de la crisi de 1989 a 2000 ens posa davant una evidència que ens ha de fer reflexionar: ¿era, i és, el museu de Ripoll una institució local? Hi ha molts arguments que ens indiquen el contrari, però una anàlisi de la informació generada en aquest període ens deixa un regust amarg: la informació sobre el museu de Ripoll és clarament local.

La conclusió és òbvia: si el museu de Ripoll vol perviure i estar a l'alçada de la seva tradició, caldrà que faci molts esforços en una línia de divulgació i reconeixement.

Notes

1. «L'Ajuntament de Ripoll crea una fundació per gestionar l'Arxiu Museu», *El Punt* (Girona, 3 de febrer de 1991). A partir d'aquesta data altres mitjans donaren més o menys informació sobre el fet: «L'Ajuntament ha creat una fundació per regir l'Arxiu Museu de Ripoll», *El 9 Nou* (Vic, 4 de febrer de 1991), i «L'Arxiu Museu de Ripoll es regirà a partir d'ara per una fundació pública», *Avui* (Barcelona, 7 de febrer de 1991).

2. *Loc. cit.*
3. «L'Ajuntament de Ripoll crea una fundació per gestionar l'Arxiu Museu», *El Punt* (Girona, 3 de febrer de 1991)
4. «L'Ajuntament ha creat una fundació per regir l'Arxiu Museu de Ripoll», *El 9 Nou* (Vic, 4 de febrer de 1991)
5. Enric CASSANY [vicerector de la Universitat Autònoma de Barcelona], «L'Arxiu Museu de Ripoll», *El 9 Nou* (Vic, 12 d'abril de 1991; Daniel PALOMERAS, «Embòlics de museu», *El Punt* (Girona, 23 d'abril de 1991), o l'enquesta «Dues núvies per a un Arxiu Museu», *El 9 Nou* (Vic, 6 de maig de 1991), amb respostes de Pere Jordi Piella, alcalde de Ripoll, Fèlix Guàrdia, vicari general del Bisbat de Vic, Miquel Sitjar, president del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès, Eudald Solà, professor de la Universitat de Barcelona i membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, i Emília Tarracó, exconservadora tècnica del Museu d'Art de Catalunya. Ramon Llimós i Enric Martín, «De qui és l'Arxiu Museu, reis?», *El 9 Nou* (Vic, 21 de juny de 1991). Vegeu també Jordi PUJIULA, «Museus», *El Punt* (Girona, 14 de maig de 1991).
6. «L'Arxiu Museu de Ripoll», *El 9 Nou* (22 de febrer de 1991), i *El Punt* (23 de febrer de 1991)
7. *Diari de Girona* (14 de març de 1991)
8. Vegeu: «S'ha signat l'acord per a la gestió del museu de Ripoll», *El 9 Nou* (Vic, 8 d'octubre de 1993); «El conveni sobre el Museu de Ripoll no satisfà, però obre expectatives de futur», *El 9 Nou* (Vic, 11 d'octubre de 1993); i «L'Ajuntament, el Bisbat i el Consell Comarcal constitueixen el patronat del Museu de Ripoll», *El 9 Nou* (Vic, 22 d'octubre de 1993)
9. *El 9 Nou* (Vic, 8, 11 i 22 d'octubre de 1993)
10. Vegeu, com a mostra, «L'Ajuntament de Ripoll acusa la Generalitat de no notificar la ubicació de l'arxiu comarcal», *Diari de Girona* (2 de novembre de 1991) i «El projecte d'Arxiu Comarcal del Ripollès no agrada a Ripoll», *El 9 Nou* (Vic, 27 de desembre de 1991).
11. *Revista de Girona*, núm. 152 (maig–juny de 1992) i 158 (maig–juny de 1993)
12. Vegeu l'article d'opinió d'Antoni LLAGOSTERA, «Un suposat arxiu de l'exmonestir de Ripoll», *El 9 Nou* (Vic, 3 de març de 1995), o el reportatge «De Sant Pere a Santa Maria», *Diari de Girona* (12 de juliol de 1996), on hi ha dos requadres titulats «Queixes al bisbat» i «Enfrontaments personals», que exposen situacions ben poc edificants.
13. *El 9 Nou* (28 d'abril de 2000)
14. *El Punt* (29 d'agost de 2000)
15. *El Punt* (30 d'agost de 2000)
16. *Avui* (31 d'agost de 2000)
17. *El 9 Nou* (15 de setembre de 2000)
18. *El 9 Nou* (13 d'octubre de 2000)
19. *El Punt* (26 d'octubre de 2000)
20. *El 9 Nou* (28 de desembre de 2001)